

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA TABIIY FANLAR DARSLARI ORQALI
KREATIVLIK QOBILIYATINI SHAKLLANTIRISH**

Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi,
Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi kafedrası mudiri,
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Allaberganova Marhabo Atanazar qizi,
Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
Boshlang'ich ta'lim fakulteti,
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi, 1-bosqich magistrant

Annotatsiya. Ushbu ilmiy tezisdá boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiiy fanlar darslari orqali kreativlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasining ilmiy asoslari va amaliy yondashuvlari yoritilgan. Kreativlik o'quvchilarning kognitiv va ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotda kreativlikni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik metodlar, ularning boshlang'ich ta'lim jarayonida qo'llanilishi, shuningdek, tabiiy fanlar kontekstida STEAM-yondashuv, muammoli ta'lim, eksperimental faoliyat va innovatsion texnologiyalar tahlil qilinadi. Ilmiy manbalar asosida, kreativlikni rivojlantirishning samarali metodlari, ularga oid pedagogik texnikalar va metodologiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, kreativlik, ijodiy fikrlash, tabiiy fanlar, divergent fikrlash, STEAM-ta'lim, muammoli o'qitish, kognitiv rivojlanish, pedagogik metodlar, eksperimental faoliyat, ta'lim innovatsiyalari.

Аннотация. В данной тезисной работе рассматривается методика развития креативности у учащихся начальных классов через предметы естественнонаучного цикла. Креативность играет важную роль в когнитивной и творческой активности учеников. Исследование включает теоретические основы и практические подходы к развитию креативности, методы их применения в начальном образовании в контексте естественных наук, а также анализ STEAM-подхода, проблемного обучения, экспериментальной деятельности и инновационных технологий. На основе научных источников предложены эффективные методы и педагогические техники для развития креативности.

Ключевые слова: начальное образование, креативность, творческое мышление, естественные науки, дивергентное мышление, STEAM-образование, проблемное обучение, когнитивное развитие, педагогические методы, экспериментальная деятельность, образовательные инновации.

Abstract. This thesis examines the methodology for developing creativity skills in primary school students through natural science subjects. Creativity plays an essential role in the cognitive and creative activities of students. The study presents theoretical foundations and practical approaches to developing creativity, methods of their implementation in primary education within natural sciences context, as well as an analysis of STEAM approach, problem-based learning, experimental activity and innovative technologies. Based on scientific sources, the thesis suggests effective methods and pedagogical techniques for fostering creativity.

Keywords: primary education, creativity, creative thinking, natural sciences, divergent thinking, STEAM education, problem-based learning, cognitive development, pedagogical methods, experimental activity, educational innovations.

Zamonaviy ta'lim tizimida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlik ko'nikmalarini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Jahon Iqtisodiy Forumi ma'lumotlariga ko'ra, kreativlik XXI asr kelajak kasblarining eng muhim ko'nikmasi sifatida e'tirof etilgan. Chunki kreativlik o'quvchining bilimlarni faqat eslab qolishi bilan cheklanmay, ularni tahlil qilish, solishtirish va yangi xulosalar chiqarish qobiliyatini ta'minlaydi. Boshlang'ich ta'lim bosqichi shaxsning bilish faoliyati faol rivojlanadigan davr bo'lib, ushbu davrda kreativlikni shakllantirish keyingi ta'lim jarayonining samaradorligini belgilaydi.

Tabiiy fanlar o'z mohiyati jihatidan ijodiy izlanish, tadqiqotchilik, eksperiment va mustaqil xulosa chiqarishga asoslangan bo'lib, kreativlikni rivojlantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativlik ko'nikmalarini rivojlantirish ta'lim jarayonining ajralmas qismi bo'lib, ularning kognitiv rivojlanishiga, ijodiy fikrlashga va muammoni hal qilish qobiliyatlarini oshirishga xizmat qiladi.

Robinson ta'kidlaganidek, kreativlik — bu o'quvchining o'z g'oyalarini mustaqil ravishda yaratish va yangi yechimlar topish qobiliyatidir. O'qituvchilarning pedagogik yondashuvlari kreativlikni rivojlantirishda asosiy rolni o'ynaydi, chunki ular o'quvchilarga o'z ijodiy fikrlarini ifodalashda yordam berishadi.

Kreativlikni rivojlantirish uchun bir nechta samarali pedagogik metodlar mavjud. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarni ijodiy fikrlashga undash, o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida faol muloqotni yaratish, fikrni mustahkamlash uchun muhokama va eksperiment usullarini qo'llash kreativlikni rivojlantirishda juda samarali.

Kreativlik — yangi, original va qimmatli g'oyalar, mahsulotlar yoki yechimlar yaratish qobiliyatidir. Kreativlikning asosiy komponentlari: divergent fikrlash (bir muammoga ko'plab turli yechimlar topish), moslashuvchanlik, originallik, qiziqish va motivatsiya, xavf-xatarni qabul qilishdir. Guilford va Torrance tadqiqotlariga ko'ra, boshlang'ich sinf o'quvchilari tabiatiga xos qiziquvchanlik va hayoliy fikrlash ularni kreativlikni rivojlantirish uchun eng mos davr qiladi.

Tabiiy fanlar darslari kreativlikni rivojlantirish uchun quyidagi xususiyatlarga ega: kashfiyotchilik xarakteri (o'quvchilar mustaqil javob izlaydi, taxmin qiladi, tekshiradi); eksperimental faoliyat (amaliy tajribalar kreativ fikrlashni rivojlantiradi); vizual va sensor ta'sir (barcha sezgi organlarini faollashtiradi); ochiq savollar (divergent fikrlashni rivojlantiradi); muammoli vaziyatlar (tasavvurni kengaytiradi va ijodiy fikrlashni stimullashtiradi).

Innovatsion ta'lim texnologiyalarini qo'llash ham kreativlikni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar, masalan, STEAM-yondashuv va loyiha asosida o'qitish, o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlashini rag'batlantiradi.

STEAM — Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics fanlarini integratsiyalashgan holda o'qitish metodologiyasi. Masalan, "O'simliklarni sug'orish tizimini yaratish" loyihasida o'quvchilar ilmiy bilim, texnologiya, muhandislik, san'at va matematikani birlashtirib kreativ yechim yaratadi. Muammoli o'qitish metodida o'qituvchi muammo qo'yadi va o'quvchilar mustaqil yechim izlaydi. Loyiha asosida o'qitish uzoq muddatli loyihalar orqali tadqiqotchilik va ijodkorlikka undaydi.

Kreativlikni rivojlantirishda bosqichma-bosqich yondashuvni qo'llash zarur. Yosh bolalarda kreativlikning dastlabki bosqichi, odatda, o'z g'oyalarini ifodalash va qiyoslashni o'rganishni o'z ichiga oladi. O'qituvchilar bu jarayonda o'quvchilarga ijodiy fikrlashda yordam berishlari, g'oyalarni to'g'ri tashkil etishga o'rgatishlari kerak.

Ismoilova tadqiqotlarida kreativlikni rivojlantirishning samarali metodikalaridan biri sifatida, o'quvchilarga mustaqil ravishda muammo yechish va ijodiy loyihalar ustida ishlash topshiriqlarini berishni tavsiya qiladi.

Kreativlikni rivojlantirishda samarali metodikalar va innovatsion yondashuvlar muhim o'rin tutadi. O'quvchilarni o'z ijodiy fikrlarini ifodalashga undovchi texnikalar va interaktiv usullar ta'limning samaradorligini oshiradi.

Qodirov va Majidova pedagogik innovatsiyalarni qo'llashda muhokama, vaziyatga qarab qaror qabul qilish, guruh ishlari kabi metodlarning samarali ekanligini ko'rsatadi. Ijodiy topshiriqlar ham kreativlikni rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Boshlang'ich sinf o'quvchilariga beriladigan xayoliy daraxt chizish, yangi sayyora haqida hikoya tuzish, tabiiy materiallardan yangi mahsulot yaratish kabi topshiriqlar ularning tasavvur doirasini kengaytiradi. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning mustaqil qaror qabul qilish, fikrini izchil bayon etish va ijodiy yondashuvini rivojlantiradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalardan foydalanish kreativlikni rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Kahoot, Quizlet, Canva, Google Earth kabi platformalar va multimedia vositalari o'quvchilarning mustaqil ijodiy izlanish faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi.

Natijada o'quvchilar bilimlarni mustaqil o'zlashtirish, tahlil qilish va kreativ yechimlar ishlab chiqish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Yuqoridagi ilmiy tahlillar asosida shuni ta'kidlash mumkinki, kreativlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan pedagogik yondashuvlar boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim faolligini oshiradi, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi hamda keyingi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatli faoliyat yuritishlari uchun zarur shart-sharoitlarni yaratadi. Tabiiy fanlar o'z mohiyati jihatidan ijodiy izlanish, tajriba, kuzatish va kashfiyotga asoslanganligi sababli kreativlikni rivojlantirish uchun noyob imkoniyatlar yaratadi. STEAM-yondashuv, muammoli o'qitish, loyiha usullari, eksperimental faoliyat, raqamli texnologiyalar va ochiq pedagogik muhit orqali o'quvchilarda kreativ fikrlash ko'nikmalari muvaffaqiyatli shakllantiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Umumiy o'rta ta'limni sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4884-son qarori. Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. Toshkent, 2020.
3. Davlat ta'lim standarti. Boshlang'ich ta'lim. Toshkent: Xalq ta'limi vazirligi, 2021. 45-52.
4. Torrance E.P. Kreativlikni o'lchash va rivojlantirish. Nyu-York, 1974. 112-145.
5. Robinson K. Kreativlik: ijodiy potentsialni ochish. London, 2011. 78-96.
6. Sattorov A. Boshlang'ich sinflarda tabiatshunoslikni o'qitish metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2019. 134-167.
7. Ismoilova Z.K. STEAM-yondashuv: nazariya va amaliyot. Toshkent: Fan, 2022. 89-112.
8. Qodirov R., Majidova N. Tabiiy fanlar va kreativ fikrlash. Samarqand: SamDU, 2023. 45-73.
9. Xalq ta'limi jurnali. Toshkent, 2024, №1-4. 28-35.